

Ansvaret er stort. Om #metoo og vennekultur i akademia.

På Kunsthøgskolen i Oslo har vi nulltoleranse for uønsket seksuell oppmerksomhet, for seksuell trakassering og seksuelle overgrep. Dette har jeg vært tydelig på tidligere og det kan ikke sies for ofte. Vi har etablerte etiske retningslinjer som sist ble revidert i juni 2015, samtidig med at varslingsrutinene ved Kunsthøgskolen også ble revidert. De etiske retningslinjene gjelder også mobbing og trakassering, doble relasjoner, gaver etc. I det hele tatt kan de betraktes som en Vær-varsom-plakat for arbeidet ved Kunsthøgskolen.

Retningslinjene omtaler spesielt forhold som gjelder ved undervisning og veiledning. Her står det spesifikt: *Den ansatte må være seg bevisst sin rolle som studentens lærer og veileder også i sammenhenger utenfor Kunsthøgskolen i Oslo, bl.a. når den ansatte og student opptrer som kolleger i yrkesmessige sammenhenger.* Jeg kunne føre til sosiale sammenhenger også.

Det er nemlig en kjensgjerning at akademia generelt – og kanskje kunstutdanningene spesielt – dyrker en form for "vennekultur" mellom pedagog og lærer. Dette gjelder selvsagt ikke alle, det er fortsatt spor av mester-svenn relasjonen mellom lærer og student, men siden avviklingen av de autoritære, rigide og udemokratiske maktstrukturene i universitetene etter 1968, vokste det frem et ideal om en flatere struktur også mellom lærer og student. Dette førte også til en faglig-pedagogisk tradisjon som var opptatt av å nå resultater gjennom etablering av relasjonell tillit, snarere enn frykt. De fleste av oss mener fortsatt at dette er riktig, at frykktkultur ikke er fruktbart.

Problemet er bare at makten ble ikke borte. Den ble bare vanskeligere å få øye på. Og situasjonen med "usynlig" makt kan skape svært uheldige mekanismer: For det første underkommuniseres makten mellom institusjon, lærer og student, noe som er ureddelig overfor de som er den svake part i maktrelasjonen, nemlig studentene. Men mer uheldig er det at det kan oppstå en form for *emotiv relasjon* mellom student og lærer hvor studentene utvikler omsorg og sympatier for læreren, som forstyrrer den profesjonelle relasjonen som bør være mellom pedagog og student. Denne emotive relasjonen er opak, utydelig og kan føre med seg uuttalte forpliktelser og uklare forventninger mellom student og lærer som ikke har med fagene å gjøre. Og det er den emotive relasjonen som ofte også er grunnen til at studenter vegrer seg for å si ifra om ugreie forhold, og også kan finne på å skylde på seg selv dersom noe oppleves som galt. Hvor mange ganger har vi i ikke hørt om ofre som ikke har sagt i fra fordi de følte skyld selv?

Pedagoger og studenter på Kunsthøgskolen er tette på hverandre – og den faglige nærheten er en av årsakene til at vi oppnår så gode resultater på Kunsthøgskolen. Dette må vi ta vare på. Utfordringen er å ta vare på kvalitetene med tett oppfølging og høyt engasjement samtidig som vi er tydelige på asymmetrien som med nødvendighet eksisterer mellom lærer og student. Det er nemlig makt overalt. Vi slipper ikke unna. Det er dette KHiOs etiske retningslinjer skal hjelpe oss med å forstå, for her heter det innledningsvis: *De etiske retningslinjene gir i mange tilfeller ikke klare svar, men skal stimulere til bevissthet om ansvar, kritisk tenking og debatt.*

Jørn Mortensen
rektor på Kunsthøgskolen i Oslo